

A jegybanki helyszíni ellenőrzés

Bevezető

Az MNB 2005. júliusában a hatáskörébe tartozó területekre kialakította új középtávú helyszíni ellenőrzési politikáját. A jegybanki helyszíni ellenőrzés az intézményi célok elérésének egyik eszköze, amelynek során a Jegybank törekszik arra, hogy az ellenőrzött intézmények erőforrásait a lehető legkisebb mértékben kösse le. Az új helyszíni ellenőrzési politikának megfelelően a jegybanki hatáskörbe tartozó pénzforgalmi, és egyéb jogszabályi előírások betartását, a pénzforgalmi adatszolgáltatások megfelelőségét, valamint a pénzfeldolgozó vállalkozásokat a Pénzforgalmi és emissziós szakterület ellenőrzi. A hitelintézetek és egyéb intézmények jegybanki adatszolgáltatását az MNB alapvetően helyszínen kívüli módszerekkel ellenőrzi, helyszíni ellenőrzést csak eseti jelleggel, a helyszínen kívüli ellenőrzések folyamatába integrálva végez.

A Jegybank helyszíni ellenőrzési politikája tartalmazza a pénzforgalmi helyszíni ellenőrzések céljának, jogszabályi háttérének meghatározása mellett az ellenőrzésekre vonatkozó általános alapelveket, valamint az ellenőrzések eszköztárát.

1. A helyszínen ellenőrizendő intézmények köre és a jogszabályi háttér

Az MNB célja a fizetési- és elszámolásforgalmi rendszerek kockázatainak feltárása, a kockázatok megfelelő kezelésével biztonságos, megfelelően szabályozott és hatékony fizetési- és elszámolási forgalom kialakítása. A pénzforgalom zavartalan lebonyolítását a Jegybank alapvetően a fizetési és elszámolási, valamint értékpapír elszámolási rendszerek felvigyázásával biztosítja. A felvigyázási tevékenységének támogatására az MNB elvégzi a hitelintézetek, a Magyar Posta Zrt., a pénzfeldolgozó vállalkozások és az elszámolóházak jogszabályokban meghatározott helyszíni ellenőrzését.

A Jegybank a helyszíni ellenőrzést a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény (a továbbiakban Mnbtv.) 4., 29. és 71/A. szakasza, valamint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 3. szakasz (6) bekezdése alapján végzi. A jegybanki helyszíni ellenőrzés az MNB engedélyezési hatáskörébe tartozó kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységek - az elszámolásforgalom lebonyolítása és a pénzfeldolgozási tevékenység - végzésének feltételeire és az MNB elnöke rendeleteinek, (továbbá a 2004. május 1-je előtt kibocsátott, az ellenőrzött cselekmény elvégzésekor vagy esemény bekövetkeztekor, illetve állapot fennállásakor még hatályos pénzforgalmi jogszabályok, az MNB engedélyezési hatáskörébe tartozó pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások végzésének egyes feltételeiről szóló jogszabály, valamint jegybanki rendelkezések) megtartására terjed ki.

2. A pénzforgalmi ellenőrzési tevékenység alapelvei

A jegybank a helyszíni ellenőrzési tevékenységét meghatározott alapelvek szerint végzi - transzparencia, normativitás, kockázat-meghatározás elve, hatékonyság, eredményesség - amelyek biztosítják az egységes szemléletű, célorientált vizsgálatok lefolytatását.

Transzparencia: A transzparencia követelménye a jegybanki ellenőrzések tekintetében világos, egyértelmű elvárásokon alapuló ellenőrzést jelent, amely során biztosított az ellenőrzés módszerének átláthatósága, a vizsgálatok eredményének objektív megítélése és azok összehasonlíthatósága. Az ellenőrzési politikát a jegybank meghirdeti a hitelintézetek, a Magyar Posta Zrt., a pénzfeldolgozó vállalkozások és az elszámolóházak számára, amely tartalmazza a pénzforgalmi szempontból kiemelt fontosságú területeket.

Normativitás: Annak érdekében, hogy az azonos témában ellenőrzött intézményeknél feltárt hiányosságok összevethetőek legyenek, a Jegybank az ellenőrzések során egységes szemléletű vizsgálati szempontrendszert, módszertant és mintavételezési eljárást alkalmaz. Az MNB arra törekszik, hogy a jogszabálysértések és adatszolgáltatási hiányosságok minősítése az egységes elbírálás elve alapján valósuljon meg.

Kockázat-meghatározás elve: A kockázatok meghatározása érdekében az MNB ún. kockázati mátrixon alapuló egységes tervezési metodikát alkalmaz. A kockázatok alapján meghatározásra kerül az éves ellenőrzési terv, amely a vonatkozó évre meghatározott prioritásokon alapul.

Hatékonyág: A hatékonyság követelménye az ellenőrzésekre vonatkozóan a rendelkezésre álló éves revizori kapacitás optimális kihasználását jelenti a prioritások teljesítése mentén, egyúttal az ellenőrzött intézmény erőforrásainak csak a szükséges mértékű leterhelése mellett.

Eredményesség: A jegybanki ellenőrzések célja, hogy a vizsgált intézmények a feltárt hibákat javítsák, illetve a vonatkozó jegybanki előírásokat betartsák. A feltárt hibák javítását a Jegybank – szükség esetén utóvizsgálat elrendelésével is – nyomon követi.

3. Az ellenőrzési politika eszközzrendszere

Az egységes szemléletű jegybanki ellenőrzések végzését, az alapelvek érvényesítését az ellenőrzések eszközzrendszere biztosítja. Az eszközzrendszer részei:

3.1. Az alkalmazott vizsgálat típusok

Célvizsgálat: Adott intézménynél egy vagy több ellenőrizendő tevékenység vizsgálata elsősorban a kockázati mátrix alapján.

Téma vizsgálat: Egy téma (pl. egy bizonyos jelű pénzforgalmi adatszolgáltatás, vagy fizetési rendszer hatékony működéshez kapcsolódóan a jogszabályi követelmények betartása) sorozat-ellenőrzése több piaci szereplőnél.

Soron kívüli vizsgálat: Olyan rendkívüli ellenőrzés, amely nem szerepel az éves ellenőrzési tervben (pl. hitelintézeti válság esetén a Jegybank által nyújtott fedezet nélküli rendkívüli hitel felhasználhatóságával kapcsolatban előírtak ellenőrzése).

Utóvizsgálat: A vizsgálat során feltárt hiányosságok megszüntetésére előírt intézkedések végrehajtását ellenőrző vizsgálat típus.

3.2. Az ellenőrzés módjai

Helyszínen kívüli ellenőrzés: Az adatbekéréseken alapuló, helyszínen kívüli ellenőrzések jelentősége megnőtt. A helyszínen kívüli ellenőrzés kiterjed az MNB-be küldött pénzforgalmi adatszolgáltatások idősoros összehasonlítására, trendek vizsgálatára, a jelentett adatok és egyéb rendelkezésre álló releváns adatok összehasonlítására, valamint üzletszabályzatok és ügyféltájékoztató dokumentumok elemzésére.

Helyszíni ellenőrzés: Helyszíni ellenőrzésre elsősorban az adatbekérés útján fel nem tárható, helyszínen kívüli ellenőrzési módszerekkel nem vizsgálható adatok és folyamatok vizsgálata esetén kerül sor. E rendszerszemléletű megközelítéssel végzett vizsgálatok esetén az ellenőrzött intézmények számviteli,- nyilvántartási rendszereiből, szabályozottságából, folyamatainak áttekintésből, fizetési forgalmának elemzéséből von le következtetéseket a revízió. A megállapításokat tételes vagy

mintavételes ellenőrzésen alapuló hibafeltárás támasztja alá. A megállapítások vizsgálati jelentésben kerülnek rögzítésre.

3.3. A jegybanki ellenőrzést támogató eszközök

Szóbeli konzultáció: A pénzforgalmi ellenőrzések témaköreikhez kapcsolódó várható jogszabályi változásokról előzetesen – szóbeli konzultáció keretében – tájékoztatja a jegybank az érintett intézményeket, biztosítva, hogy az új szabályozásra időben fel tudjanak készülni. A konzultációkra eseti jelleggel kerül sor.

Írásbeli tájékoztatás: A pénzforgalmi adatszolgáltatásokkal kapcsolatban adott jegybanki állásfoglalások publikálása az érintett adatszolgáltatói körnek.

3.4. Vizsgálati módszerek

A jegybanki ellenőrzési politika megvalósítása egységes módszertani szemlélet mentén zajlik. Az ellenőrzési szemlélet figyelembe veszi a megváltozott ellenőrzési igényeket (helyszíni- és helyszínen kívüli ellenőrzések). Az új jegybanki ellenőrzési szempontok vizsgálata szervesen támaszkodik az eddigi jegybanki ellenőrzések tapasztalataira és módszereire, beleértve ebbe a felvigyázási tevékenység során bekért adatok vizsgálatát, elemzését is.

3.5. Intézkedések, nyomon követés

Az ellenőrzési politika alapelveivel összhangban határozza meg a jegybank a helyszíni ellenőrzések során feltárt hibák, hiányosságok kijavítását szolgáló egységes intézkedési eljárásokat, annak érdekében, hogy az MNB által szükségesnek ítélt feladatok és határidők kezelése egységes legyen. Az intézkedések határidőre történő elvégzését a jegybank nyomon követi, az intézmény beszámolóját minősíti.

4. A pénzforgalmi helyszíni ellenőrzések kiemelt szempontjai

A helyszíni ellenőrzések tervezésénél a következő alapelvek érvényesülnek:

- a Jegybank hatáskörébe tartozó valamennyi pénzforgalmi tevékenységet – adatszolgáltatás, jegybanki pénzforgalmi előírások, pénzfeldolgozás és készpénz újra forgalomba hozatala, – ellenőrzi, továbbá,
- az éves vizsgálati terv az előre tervezhető vizsgálatokra terjed ki.

A jegybanki helyszíni ellenőrzés minden pénzforgalmi téma vizsgálatát valamennyi jegybanki elvárás szem előtt tartásával végzi, és kiemelt ellenőrzési szempontjai a következők.

4.1. A pénzforgalmi adatszolgáltatást érintő kiemelt szempontok

- A nyilvántartási rendszerek áttekintése.
- A pénzforgalmi adatszolgáltatások – P04, P05, P07, P27, P34 – tekintetében annak áttekintése, hogy az adatszolgáltatások összeállításának rendszere biztosítja-e az adatszolgáltatások MNB rendeletben foglaltak szerinti elkészítését.
- A vonatkozó belső szabályzatok áttekintése.
- A folyamatba épített ellenőrzés, a rendszerekbe épített kontrollpontok és a vezetői ellenőrzés meglétének, valamint az adatszolgáltatások teljes körűségének és dokumentáltságának vizsgálata.
- A jelentett adatok megfelelősége

4.2. A pénzforgalom vizsgálatának kiemelt szempontjai

- Az ügyfél tájékoztatása a fizetési megbízás kedvezményezett számláján történő jóváírása várható időpontjáról.

- Az ügyfelek tájékoztatása megfelelő-e a megbízások benyújtásának kezdő és záró időpontjáról, valamint az aznapi teljesítésre történő befogadás határidejéről.
- A számlakivonat tartalma, a bankszámla forgalmáról a számlatulajdonos tájékoztatása.
- A fizetési megbízások érkeztetésére, sorba állítására és teljesítésére vonatkozó előírások betartása.
- Csoportos beszédési megbízások teljesítése, felhatalmazási folyamat, felhatalmazások kezelése, felhatalmazásban megadott limitek és a visszautasításkor adandó tájékoztatás betartása.

4.3. A készpénz újra forgalomba hozatal vizsgálatának kiemelt szempontjai

- Belső szabályozottság és a szerződéses kapcsolatok biztosítják-e a magyar és a külföldi törvényes fizetőeszközök hamisítás elleni védelmével kapcsolatos technikai és egyéb feladatokról szóló 13/2005. (VI. 27.) MNB rendelet, valamint a pénzfeldolgozási tevékenységről és a készpénzforgalmazás feltételeiről szóló 14/2005. (VI. 27.) MNB rendelet előírásainak betartását.
- A készpénz újra forgalomba hozatala a gyakorlatban.

4.4. A pénzfeldolgozók vizsgálatának kiemelt szempontjai

- A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény és a vonatkozó belső szabályozás ügyfél azonosításra vonatkozó előírásainak betartása.
- Betartják-e a gyakorlatban a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényben valamint a pénzfeldolgozási tevékenységről és a készpénzforgalmazás feltételeiről szóló 14/2005. (VI. 27.) MNB rendeletben foglalt, a személyi feltételekre vonatkozó előírásokat.

5. A helyszíni ellenőrzésekhez kapcsolódó jogszabályok

- A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény
- A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény
- A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény, a pénzfeldolgozók vizsgálata esetében
- A pénz- és elszámolásforgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés, a 2007. március 1-jét megelőző időszak tekintetében
- A pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről szóló 232/2001. (XII. 10.) kormányrendelet, a 2007. március 1-jét megelőző időszak tekintetében
- A magyar és a külföldi törvényes fizetőeszközök hamisítás elleni védelmével kapcsolatos technikai és egyéb feladatokról szóló 13/2005. (VI. 27.) MNB rendelet
- A pénzfeldolgozási tevékenységről és a készpénzforgalmazás feltételeiről szóló 14/2005. (VI. 27.) MNB rendelet
- Az elszámolásforgalom lebonyolítására vonatkozó tárgyi, technikai, biztonsági és üzletmenet folytonossági követelményekről szóló 23/2005. (XI. 23.) MNB rendelet
- A jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 24/2005. (XII. 12.) MNB rendelet, 2006. évre vonatkozóan
- A hitelintézeti elszámolóházak üzletszabályzatára és szabályzataira vonatkozó követelményekről szóló 11/2006. (VIII. 1.) MNB rendelet
- A pénzforgalom lebonyolításáról szóló 21/2006. (XI. 24.) MNB rendelet
- A jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 22/2006. (XI. 24.) MNB rendelet, 2007. évre vonatkozóan